

Іванов Юрій Анатолійович*доктор юридичних наук, доцент**Національна академія Служби безпеки України***Ivanov Yurii***Doctor of Legal Sciences, Associate Professor**National Academy of the Security Service of Ukraine*

ORCID: 0000-0003-4901-5337

DOI: 10.25313/law-2026-3-97-15

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНУ «САНКЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ» LEGAL ASPECTS OF DEFINING THE TERM «SANCTIONS POLICY OF THE STATE»

Анотація. Вступ. У 2014 році Україні довелося терміново задіювати всі доступні інструменти протидії відкритій агресії РФ, що почалася із окупації Кримського півострову й отримала своє продовження в Донецькій і Луганській областях. Одним із таких інструментів стало застосування обмежувальних заходів, передбачених терміново розробленим і прийнятим Законом України «Про санкції».

Застосування санкцій годято масштабувалося, коли РФ розпочала у 2022 р. повномасштабне військове вторгнення в Україну. Відповідна діяльність уповноважених суб'єктів щодо санкцій набула системного впорядкованого характеру з визначеними цілями, принципами й організаційним механізмом, що дає підстави констатувати виокремлення специфічного напрямку державної політики у безпековій сфері.

Наразі у суспільно-політичному й науковому дискурсі вживаються як рівнозначні два терміни – «державна санкційна політика» й «санкційна політика держави». Однак при цьому в законодавчій площині жоден із вказаних термінів нормативно не визначено.

Водночас, попри термінологічну невизначеність, санкційна політика послідовно формується й реалізується державними інституціями. Зазначене актуалізує наукові розвідки за цим напрямом, зокрема й у частині формування належного поняттєво-категоріального апарату.

Метою статті є теоретико-правове обґрунтування змістових характеристик терміну «санкційна політика держави» та формулювання на цій основі відповідного визначення.

Результати. Широковживаний у суспільно-політичному й науковому дискурсі термін «санкційна політика держави» доцільно імплементувати в законодавство, визначивши його наступним чином:

Санкційна політика держави – це напрям державної політики, який ґрунтується на принципах законності, прозорості, об'єктивності, відповідності меті та ефективності, спрямований на захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидію терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави шляхом системного скоординованого з державами-партнерами та міжнародними інституціями застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), моніторингу їх ефективності та забезпечення протидії обходу застосовуваних обмежень підсанкційними суб'єктами.

Впровадження вказаного терміну відповідатиме сформованій суспільній практиці й дасть змогу чітко окреслити орієнтири розбудови позначуваного ним надзвичайно актуального на сучасному етапі напрямку політики держави.

Перспективи. Подальші дослідження матимуть своїм предметом різні аспекти вдосконалення правової регламентації застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) в інтересах забезпечення національної безпеки.

Ключові слова: спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи (санкції), правове регулювання застосування санкцій, правові аспекти санкційної політики держави.

Summary. Introduction. In 2014 Ukraine had to urgently use all available tools to counter the open aggression of the Russian Federation, which began with the occupation of the Crimean Peninsula and continued in the Donetsk and Luhansk regions. One of these tools was the application of restrictive measures stipulated by the urgently developed and adopted Law of Ukraine "On Sanctions".

The application of sanctions was further scaled up when the Russian Federation launched a full-scale military invasion of Ukraine. The relevant activities of authorized entities in this area have acquired a systematic, orderly nature with defined goals, principles and organizational mechanisms, which gives grounds to state the formation of a specific direction of state policy in the security sphere.

Currently, in socio-political and scientific discourse, two terms are used as equivalent: "state sanctions policy" and "sanctions policy of the state". However, in the legislative sphere, neither of these terms has been implemented or normatively defined.

At the same time, despite terminological uncertainty, sanctions policy is consistently formed and implemented by state institutions. This makes scientific research in this area relevant, in particular in terms of forming an appropriate categorical apparatus.

The purpose of the article is to substantiate the content characteristics of the term "sanctions policy of the state" and to formulate its definition on this basis.

Results. The term "sanctions policy of the state", widely used in socio-political and scientific discourse, should be implemented into legislation by defining it as follows:

The sanctions policy of the state is a direction of state policy based on the principles of legality, transparency, objectivity, purposefulness and effectiveness, aimed at protecting the national interests, national security, sovereignty and territorial integrity of Ukraine, countering terrorist activities, as well as preventing the violation and restoration of violated rights, freedoms and legitimate interests of citizens of Ukraine, society and the state through the systematic application of special economic and other restrictive measures (sanctions) coordinated with partner states and international institutions, monitoring of their effectiveness and ensuring counteraction to circumvention of the applied restrictions by sanctioned entities.

The introduction of the specified term will correspond to established social practice and will make it possible to clearly outline the guidelines for the development and legal regulation of the direction of state policy indicated by it, which is relevant at the current stage.

Discussion. Further research will focus on various aspects of further improving the legal regulation of the application of special economic and other restrictive measures (sanctions).

Key words: special economic and other restrictive measures (sanctions), legal regulation of the application of sanctions, legal aspects of the sanctions policy of the state.

Постановка проблеми. У 2014 році Україні довелося терміново задіювати всі доступні інструменти протидії відкритій агресії РФ, що почалася із окупації Кримського півострову й отримала своє продовження в Донецькій і Луганській областях. Одним із таких інструментів стало застосування обмежувальних заходів, передбачених терміново розробленим і прийнятим Законом України «Про санкції» [1].

Застосування санкцій додатково масштабувалося, коли РФ розпочала в 2022 р. повномасштабне військове вторгнення в Україну. Відповідна діяльність уповноважених суб'єктів щодо санкцій набула системного впорядкованого характеру з визначеними цілями, принципами й організаційним механізмом, що дає підстави констатувати виокремлення специфічного напрямку державної політики у безпековій сфері.

Наразі у суспільно-політичному й науковому дискурсі вживаються як рівнозначні два терміни — «державна санкційна політика» й «санкційна політика держави». Однак при цьому в законодавчій площині жоден із вказаних термінів нормативно не визначено.

Водночас, попри термінологічну невизначеність, санкційна політика послідовно формується й реалізується державними інституціями. Зазначене актуалізує наукові розвідки за цим напрямом, зокре-

ма й у частині формування належного поняттєво-категоріального апарату.

Аналіз досліджень та публікацій. Застосування Україною санкцій як актуальна науково-прикладна проблема активно досліджується вітчизняними науковцями, серед яких зокрема К. Л. Бугайчук [2], С. О. Гриненко [3], В. М. Логойда [4], В. В. Радик [5], Ю. С. Хоббі [6] та ін. Безпосередньо санкційній політиці під кутом зору адміністративно-правового регулювання присвячено дисертаційне дослідження Д. О. Новікова [7].

Метою статті є теоретико-правове обґрунтування змістових характеристик терміну «санкційна політика держави» та формулювання на цій основі відповідного визначення.

Виклад основного матеріалу. Термін «санкційна політика держави», попри зазначену вище нормативну невизначеність, набув широкого вжитку в публіцистиці, політичних заявах, аналітичних викладах й наукових працях.

Аналіз контексту, в межах якого вживається вказаний термін, свідчить, що ідеться, як правило, про санкції в розумінні спеціальних та інших обмежувальних заходів, регламентованих Законом України «Про санкції», а також про обстоювання українських інтересів у взаємовідносинах з державами-партнерами в міжнародній санкційній коаліції, яка сформувалася задля обмеження

за допомогою санкцій спроможності РФ продовжувати агресивну війну проти нашої держави. Наприкінці серпня 2022 р. було утворено Міжвідомчу робочу групу з питань реалізації державної санкційної політики. При цьому Положення, за яким діє цей консультативно-дорадчий орган КМУ, визначення терміну «державна санкційна політика» не містить [8]. У вересні того ж року зазначена робоча група погодила проект Концепції державної санкційної політики [9], однак документ так і не був затверджений, а його текст у відкритому доступі відсутній.

Аналізуючи законодавчу практику щодо унормування різних напрямів державної політики, можна констатувати застосування законодавцем двох концептуально відмінних підходів: перший — з наданням нормативного визначення того чи іншого напрямку як окремого юридичного терміну; другий — без формулювання узагальненого визначення відповідного терміну, коли про зміст останнього можна скласти уявлення лише шляхом тлумачення усього тексту акту законодавства, який його містить.

Перший підхід простежується, зокрема, в структурі базового у цій царині нормативно-правового акту — Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [10], в якому визначення понять внутрішньої і зовнішньої політики немає, а натомість окреслено принципи та пріоритети державної політики у відповідних сферах. Так, одним із принципів, на яких ґрунтується зовнішня політика, визначено «застосування міжнародних санкцій, контрзаходів та заходів дипломатичного захисту відповідно до міжнародного права у випадках міжнародних протиправних діянь, які завдають шкоди Україні, її громадянам і юридичним особам». Санкційна політика як така в документі не згадується, проте за своєю сутністю вона вочевидь охоплюється передусім зовнішньою політикою, що впливає зі змісту преамбули та усього тексту Закону України «Про санкції».

Аналогічний підхід демонструє законодавець і в низці законодавчих актів щодо окремих напрямів державної політики, до прикладу, в законах України «Про основні засади державної кліматичної політики» [11], «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» [12], «Про засади державної мовної політики» [13], «Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку» [14].

В низці законів реалізовано другий із окреслених вище підходів, який передбачає надання нормативного визначення терміну, що позначає певний напрям державної політики. Принаймні окремі з цих визначень доцільно проаналізувати задля з'ясування загальних особливостей застосовуваної законодавцем при їх формулюванні методології та юридичної техніки. Так, до прикладу:

- згідно із Законом України «Про основні засади молодіжної політики» «*молодіжна політика — напрям державної політики, спрямований на створення соціально-економічних, політичних, організаційних, правових умов і гарантій для соціалізації та інтеграції дітей та молоді в суспільні процеси, що здійснюються в інтересах дітей та молоді та за їх участю*» [15];
- згідно із Законом України «Про основні засади житлової політики» «*житлова політика — система взаємопов'язаних послідовних заходів, спрямованих на створення та забезпечення державою умов, за яких особа може реалізувати своє право на житло шляхом будівництва житла, набуття права власності на нього або отримання житла в користування*» [16];
- згідно із Законом України «Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу» «*державна політика національної пам'яті Українського народу — напрям державної політики, спрямований на створення правових, організаційних, економічних умов і гарантій відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу, дослідження та популяризацію історії України*» [17];
- згідно із Законом України «Про засади державної регіональної політики» «*державна регіональна політика — система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності*» [18];
- згідно із Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» «*державна регуляторна політика у сфері господарської діяльності — напрям державної політики, спрямований на вдосконалення правового регулювання господарських відносин, а також адміністративних відносин між регуляторними органами або іншими органами державної влади та суб'єктами господарювання, недопущення прийняття економічно недоцільних та неефективних регуляторних актів, зменшення втручання держави у діяльність суб'єктів господарювання та усунення перешкод для розвитку господарської діяльності, що здійснюється в межах, у порядку та у спосіб, що встановлені Конституцією та законами України*» [19];
- згідно з Митним кодексом України «*державна митна політика — це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, за-*

хисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки» [20];

- згідно із Законом України «Про культуру» *«державна політика у сфері культури — нормативно-правова, регуляторна (адміністративна, економічна, фінансова) та публічна діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, спрямована на забезпечення культурних потреб громадян відповідно до пріоритетів суспільного розвитку» [21].*

Загалом очевидно, що наведені визначення побудовано без дотримання будь-якої єдиної схеми, що, як вбачається, є наслідком відсутності у згаданому вище Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» базового визначення державної політики як такої. Натомість спільним для більшості аналізованих визначень є лише наявність позначення спрямованості відповідного напрямку державної політики. У трьох визначеннях ідеться про певну систему, що охоплює або тільки *взаємопов'язані послідовні заходи* (житлова політика); або *цілі, заходи, засоби та узгоджені дії* (державна регіональна політика); або *принципи та напрями діяльності держави* (державна митна політика). Одне з визначень позиціонує державну політику як *діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування* (державна політика у сфері культури).

Окремо варто звернути увагу на найбільш наближений за предметом регулювання до досліджуваної проблематики санкційної політики держави Закон України «Про національну безпеку України». В ньому поняття політики держави у сферах національної безпеки і оборони не закріплено, проте у статті 3 детально окреслено спрямування цієї політики *«на захист: людини і громадянина — життя і гідності, конституційних прав і свобод, безпечних умов життєдіяльності людини; суспільства — його демократичних цінностей, добробуту та умов для сталого розвитку; держави — її конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності; території, навколишнього природного середовища — від надзвичайних ситуацій; української мови як державної; національної пам'яті Українського народу та культурної спадщини*. Також, зважаючи на багатовимірний характер зазначеної державної політики, зазначається, що її спрямовано на *забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші напрями» [22].*

Загалом, за результатами аналізу виявлених у законодавчій практиці двох підходів щодо унормування різних напрямів державної політики, більш доцільним у прив'язці до санкційної політики держави вбачається такий, що передбачає нормативне закріплення узагальненого визначення відповідного терміну. Що ж до дотримання при формулюванні

такого визначення стійкої загальної законодавчої практики, то такої необхідності немає, позаяк остання, як було з'ясовано вище, відсутня. Водночас слід врахувати окремі переважаючі тенденції нормотворення у цій царині, виявлені в проаналізованих визначеннях інших напрямів державної політики, зокрема щодо зазначення спрямованості на досягнення тих чи інших суспільно значущих цілей, а також включення до визначення в узагальненому вигляді найбільш значущих характеристик.

Слід також вказати, що у березні 2021 р. у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект № 5191 «Про засади санкційної політики України». У його тексті є, зокрема, таке визначення: *«санкційна політика України — це сукупність примусових заходів одностороннього (або колективного) характеру, що спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності та конституційного ладу, відсіч збройній агресії проти України, гарантування економічної та інформаційної безпеки, протидію тероризму, захист національних інтересів, дотримання іноземними державами міжнародно-правових зобов'язань у сфері прав людини» [23].* Санкційна політика у цьому визначенні, як бачимо, фактично ототожнена із сукупністю санкцій, з чим, звісно, неможна погодитись. Закон України на основі цього законопроекту не прийнято.

У науково-теоретичному вимірі санкційну політику держави слід розглядати у контексті здобутків юридичної науки та науки державного управління щодо загальнотеоретичних підходів до розуміння феномену державної політики. Відтак необхідно взяти до уваги визначення поняття «державна політика». Таких визначень багато. Наведемо принаймні деякі з них, сформульовані вітчизняними дослідниками.

Так, одним з найбільш цитованих є визначення, яке свого часу запропонував В. В. Тертичка: *«державна політика — відносно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність/бездіяльність державних інституцій, що здійснюється ними безпосередньо чи опосередковано стосовно певної проблеми або сукупності проблем і впливає на життя суспільства» [24, с. 649].*

Схожу позицію втілили у присвяченій аналізованому терміну енциклопедичній статті В. Д. Бакуменко та С. А. Попов: *«державна політика — це напрям дії або утримання від них, обраний органами державної влади для розв'язування певної проблеми або сукупності взаємопов'язаних проблем» [25, с. 55].*

На думку О. Л. Валевського *«державна політика — це дії органів державної влади з вирішення проблем, які найоптимальніше сприяють реалізації інтересів суспільства» [26, с. 21].*

Деяко інший підхід демонструє В. І. Андріяш, зазначаючи, що *«державна політика — це оптимальний синтез об'єктивних тенденцій суспільного розвитку і суб'єктивних суджень людей про власні інтереси в суспільстві» [27].*

Ю. В. Палагнюк пропонує таке авторське визначення: *«державна політика — це ухвалене на конституційних засадах із залученням громадськості стратегічне рішення з чітким визначенням результатів, яке є засобом забезпечення суспільних потреб у тій чи іншій сфері і реалізується органами державного управління»* [28, с. 67].

Грунтовний аналіз існуючих підходів до визначення державної політики подає В. С. Нікіфоренко, зазначаючи, що цей феномен здебільшого визначається науковцями *«як сукупність принципів та норм зі здійснення державної влади; як сукупність цілей і завдань, що реалізуються державою; як діяльність держави, націлену на вирішення проблем суспільного розвитку; як політичну діяльність держави та її органів; як форму політико-управлінської діяльності держави; як діяльність державних органів з управління суспільними процесами та вирішення суспільних проблем»* [29].

Д. О. Тихомиров також проаналізував та узагальнив основні позиції науковців щодо поняття державної політики, встановивши фактичне домінування діяльнісного підходу, в межах якого, однак, виокремлюються дві групи науковців: з одного боку — прихильники абстрагування від конкретних дій й фокусування уваги на стратегічних напрямках діяльності держави, а з іншого — ті, хто обстоює розуміння державної політики крізь призму здійснення цілеспрямованих дій щодо розв'язання конкретних проблем суспільства, групи або конкретних осіб, держави. При цьому власна позиція Д. О. Тихомирова, яка видається достатньо переконливою, тяжіє вочевидь до другої із зазначених груп, адже вчений позиціонує державну політику *«як сукупність основоположних принципів, завдань та функцій держави у відповідній сфері»* [30].

Окрім наведених міркувань щодо державної політики загалом, у вітчизняному науковому дискурсі представлено чимало авторських визначень окремих її напрямів. У контексті цього дослідження найбільшу зацікавленість викликає передусім безпекова політика, адже саме її складовою є санкційна політика держави. Так, І. Я. Іськів дослідив цю проблематику на дисертаційному рівні і пропонує *«розуміти під державною політикою у сфері забезпечення національної безпеки цілеспрямовану та сплановану діяльність у межах забезпечення економічної, військової, інформаційної, соціальної, зовнішньополітичної, внутрішньополітичної, екологічної, науково-технологічної безпеки»* [31, с. 2].

Неможна не вказати також визначення, що стосується безпосередньо санкційної політики, яке міститься у дисертаційному дослідженні Д. О. Новікова. На думку науковця *«санкційна політика — це формат поведінки (порядок дій), обраний учасником міжнародних відносин, у сфері застосування обмежувальних заходів, що визначається певною метою і ґрунтується на основі нормативно-*

правової бази» [7, с. 184]. Визначення хоч і не позбавлене, звісно, недоліків, проте заслуговує на увагу як певний теоретичний концепт, можливості для використання якого в нормотворчій практиці однак суттєво обмежені через його абстрагованість.

Поряд із окресленим науково-теоретичним підґрунтям, при з'ясуванні сутнісно-змістових характеристик санкційної політики держави, необхідних для формулювання відповідної дефініції, маємо спиратися на аналіз чинного Закону України «Про санкції» (далі — Закон № 1644-VII), положення якого відображають позицію законодавця й апробовані вже достатньо тривалою правозастосовною практикою.

Попри те, що Закон № 1644-VII формально юридично не конститує санкційну політику держави, а отже й не вводить в нормативне поле відповідний термін та не дає його визначення, однак текст закону містить низку положень, які де-юре визначають основи зазначеної складової державної політики. До того ж, політичні передумови прийняття вказаного закону чітко відображено у його преамбулі, яка є невід'ємною частиною тексту і має враховуватися при його тлумаченні. Власне сама наявність у законі преамбули з посиланнями на Конституцію України, Декларацію про державний суверенітет України та загальновизнані міжнародні норми і правила підкреслює його особливу політичну значущість, не будучи характерною для переважної більшості інших законів України.

Тлумачення тексту Закону № 1644-VII дає змогу передусім з'ясувати спрямованість санкційної політики держави, що є необхідним атрибутом останньої, який має бути відображено у відповідній дефініції. Так, у частині першій статті 1 вказаного законодавчого акту окреслено мету застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), а саме *захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидію терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави*. При цьому очевидно, що ідеться не про застосування одного окремого обмежувального заходу, а загалом про задіяння санкційного інструментарію. Правозастосовна практика достатньо швидко продемонструвала, що використання цього інструментарію — складний багатоаспектний процес, який має не лише суто юридичну, а й організаційну, політико-дипломатичну, науково-експертну та інші важливі складові. Відтак, вказана мета застосування санкцій досяжна лише через формування й реалізацію послідовної цілеспрямованої санкційної політики держави, чим і визначається спрямованість останньої.

Однією з визначальних базових характеристик будь-якого напрямку державної політики є принципи, на яких вона ґрунтується. Згідно з частиною другою статті 2 Закону № 1644-VII *застосування санкцій*

ґрунтується на принципах законності, прозорості, об'єктивності, відповідності меті та ефективності. При цьому зміст зазначених принципів законодавцем не розкрито, з чим можна погодитись, з огляду на те, що: по-перше, тлумачення цих принципів не викликає труднощів, оскільки для цього є відповідна науково-теоретична база, по-друге, глибоке розкриття змісту принципів не виправдано збільшить обсяг тексту закону, а натомість стислий виклад може призвести до звуженого розуміння того чи іншого принципу або навіть спотворення справжнього його змісту, що негативно позначиться на правозастосовній практиці. Останнє можна проілюструвати, зокрема, на прикладі принципу прозорості. Якщо включати до закону виклад його змісту, то такий виклад має бути максимально деталізованим, адже беззастережне необмежене розуміння прозорості може зашкодити ефективності застосування санкцій, а також поставити під сумнів дотримання вимог законодавства щодо інформації з обмеженим доступом.

Конструюючи визначення санкційної політики держави, важливо, поряд із її спрямованістю та принципами, наголосити на застосуванні санкцій не замість, а поряд з іншими можливими заходами захисту національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, її економічної самостійності, прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави. Окрім того, варто підкреслити, що формування та реалізація санкційної політики відбувається у обов'язковій взаємодії з державами-партнерами України та міжнародними інституціями.

Також слід врахувати досвід санкційної практики, який свідчить, що запровадження санкцій щодо

тих чи інших суб'єктів не дає очікуваного результату без належного моніторингу їх ефективності й системної протидії обходу застосовуваних обмежень. Тож санкційна політика держави має обов'язково охоплювати зазначені вкрай важливі аспекти.

Висновки. Широковживаний у суспільно-політичному й науковому дискурсі термін «санкційна політика держави» доцільно імплементувати в законодавство, визначивши його наступним чином:

Санкційна політика держави — це напрям державної політики, який ґрунтується на принципах законності, прозорості, об'єктивності, відповідності меті та ефективності, спрямований на захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України, протидію терористичній діяльності, а також запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян України, суспільства та держави шляхом системного скоординованого з державами-партнерами та міжнародними інституціями застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій), моніторингу їх ефективності та забезпечення протидії обходу застосовуваних обмежень підсанкційними суб'єктами.

Впровадження вказаного терміну відповідатиме сформованій суспільній практиці й дасть змогу чітко окреслити орієнтири розбудови та юридичного унормування позначуваного ним надзвичайно актуального на сучасному етапі напряму політики держави.

Подальші дослідження матимуть своїм предметом різні аспекти вдосконалення правової регламентації застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) в інтересах забезпечення національної безпеки.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ФІНАНСУВАННЯ: Автори не отримували фінансування для цього дослідження.

ЗАЯВА ПРО ДОСТУПНІСТЬ ДАНИХ: Не застосовується.

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ: Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Література

1. Про санкції : Закон України від 14.08.2014 р. № 1644-VII. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2014. № 74 від 23.09.2014. Ст. 2082.
2. Бугайчук К.Л. Нормативно-правові аспекти вдосконалення санкційної політики України. *Право і безпека*. 2022. № 1 (84). С. 29–38. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.03>
3. Гриненко С.О. Проблеми застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) відповідно до Закону України «Про санкції». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 188–191. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/46>
4. Логойда В. Окремі питання застосування спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) за законодавством України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 6 (частина 1). С. 505–510. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.77>
5. Радик В.В. Етапи та завдання санкційного контролю. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 16. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-03-08>

6. Хоббі Ю. С. Проблеми нормативно-правового регулювання санкцій в Україні в контексті міжнародного досвіду. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. № 4 (77). С. 51–59. DOI: <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-77-4-51-59>
7. Новіков Д. О. Адміністративно-правове регулювання санкційної політики України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Тернопіль, 2025. 223 с.
8. Про утворення Міжвідомчої робочої групи з питань реалізації державної санкційної політики : постанова КМУ від 30.08.2022 р. № 967. Кабінет Міністрів України. *Урядовий кур'єр*. 2022. № 188 від 31.08.2022.
9. Затверджено проект Концепції державної санкційної політики. Урядовий портал. Міністерство економіки України. Опубліковано 09 вересня 2022 р. о 17:05. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-proekt-kontseptsii-derzhavnoi-sanktsiinoi-polityky> (дата звернення: 10.02.2026).
10. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики : Закон України від 01.07.2010 р. № 2411-VI. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2010. № 55 від 30.07.2010. Ст. 1840.
11. Про основні засади державної кліматичної політики : Закон України від 08.10.2024 р. № 3991-IX. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2024. № 99 від 27.11.2024.
12. Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності : Закон України від 13.12.2022 р. № 2834-IX. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2023. № 3 від 13.01.2023.
13. Про засади державної мовної політики : Закон України від 03.07.2012 р. № 5029-VI. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 61 від 20.08.2012.
14. Про засади державної аграрної політики та державної політики сільського розвитку : Закон України від 24.06.2004 р. № 1877-IV. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2004. № 30 (частина 1) від 13.08.2004. Ст. 1987.
15. Про основні засади молодіжної політики : Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2021. № 41 від 01.06.2021.
16. Про основні засади житлової політики : Закон України від 13.01.2026 р. № 4751-IX. Верховна Рада України. *Голос України*. 2026. № 30 від 14.02.2026.
17. Про засади державної політики національної пам'яті Українського народу : Закон України від 21.08.2025 р. № 4579-IX. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2025. № 76 від 30.09.2025.
18. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 р. № 156-VIII. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2015. № 18 від 13.03.2015. Ст. 470.
19. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 р. № 1160-IV. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2003. № 41 від 24.10.2003. Ст. 2157.
20. Митний кодекс України : Закон України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2012. № 32 від 04.05.2012. Ст. 1175.
21. Про культуру : Закон України від 14.12.2010 р. № 2778-VI. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2011. № 2 від 21.01.2011. Ст. 91.
22. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. Верховна Рада України. *Офіційний Вісник України*. 2018. № 55 від 20.07.2018.
23. Проект Закону України «Про засади санкційної політики України». *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=71291 (дата звернення: 16.02.2026).
24. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.
25. Бакуменко В. Д. Статті до енциклопедії державного управління. Збірка вибраних наукових праць у 4 ч. Ч. 3. К. : АМУ, 2016. 284 с.
26. Валевський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія. К. : НІСД, 2001. 242 с.
27. Андріяш В. І. Державна політика: концептуальні аспекти визначення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=626> (дата звернення: 12.02.2026).
28. Палагнюк Ю. В. «Державна політика» та «публічна політика»: теоретичний аспект. *Наукові праці. Серія: Державне управління*. 2012. Т. 181, Вип. 169. С. 63–67.
29. Нікіфоренко В. С. Предметне поле та проблематика дослідження державної політики та управління. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 2(17). С. 123–128.
30. Тихомиров Д. О. Співвідношення категорій державної діяльності, державного управління та державної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 201–207. DOI: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.36>
31. Іськів І. Я. Державна політика у сфері забезпечення національної безпеки України: дис. ... д-ра філософії: 281. Житомир, 2023. 215 с.

References

1. Zakon Ukrainy "Pro sanktsii" vid 14 serpnia 2014 roku № 1644-VII [Law of Ukraine "On Sanctions" of August 14, 2014 No. 1644-VII]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyniy visnyk Ukrainy*, 2014, № 74 vid 23 veresnia 2014 roku, stattya 2082 [in Ukrainian].

2. Buhaichuk, K. L. (2022). Normatyvno-pravovi aspekty vdoskonalennia sanktsiinoi polityky Ukrainy [Normative and legal aspects of improving Ukraine's sanctions policy]. *Pravo i bezpeka*, 1(84), 29–38. <https://doi.org/10.32631/pb.2022.1.03> [in Ukrainian].
3. Hrynenko, S. O. (2024). Problemy zastosuvannya spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) vidpovidno do Zakonu Ukrainy "Pro sanktsii" [Problems of applying special economic and other restrictive measures (sanctions) in accordance with the Law of Ukraine "On Sanctions"]. *Yurydychnyi naukovi elektronnyi zhurnal*, 6, 188–191. <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-6/46> [in Ukrainian].
4. Lohoida, V. (2025). Okremi pytannia zastosuvannya spetsialnykh ekonomichnykh ta inshykh obmezhuvalnykh zakhodiv (sanktsii) za zakonodavstvom Ukrainy [Certain issues of the application of special economic and other restrictive measures (sanctions) under the legislation of Ukraine]. *Analitychno-porivnialne pravoznavstvo*, 6 (chastyna 1), 505–510. <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.1.77> [in Ukrainian].
5. Radyk, V. V. (2024). Etapy ta zavdannia sanktsiinoho kontroliu [Stages and tasks of sanctions control]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: ekonomika ta upravlinnia*, 16. <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-16-03-08> [in Ukrainian].
6. Khobbi, Yu. S. (2021). Problemy normatyvno-pravovoho rehuliuвання sanktsii v Ukraini v konteksti mizhnarodnoho dosvidu [Problems of regulatory regulation of sanctions in Ukraine in the context of international experience]. *Pravovy chasopys Donbasu*, 4(77), 51–59. <https://doi.org/10.32366/2523-4269-2021-77-4-51-59> [in Ukrainian].
7. Novikov, D. O. (2025). Administratyvno-pravove rehuliuвання sanktsiinoi polityky Ukrainy [Administrative and legal regulation of Ukraine's sanctions policy] (Doctoral dissertation). Ternopil [in Ukrainian].
8. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro utvorennia Mizhvidomchoi robochoi hrupy z pytan realizatsii derzhavnoi sanktsiinoi polityky" vid 30 serpnia 2022 roku № 967 [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the establishment of an Interdepartmental Working Group on the Implementation of State Sanctions Policy" of August 30, 2022 No. 967]. *Uriadovi kurier*, 2022, № 188 vid 31 serpnia 2022 roku [in Ukrainian].
9. Ministerstvo ekonomiky Ukrainy. (2022). Zatverdzheno proekt Kontseptsii derzhavnoi sanktsiinoi polityky [The draft Concept of the State Sanctions Policy was approved]. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/news/zatverdzheno-proekt-kontseptsii-derzhavnoi-sanktsiinoi-polityky> [in Ukrainian].
10. Zakon Ukrainy "Pro zasady vnutrishnoi i zovnishnoi polityky" vid 1 lypnia 2010 roku № 2411-VI [Law of Ukraine "On the principles of domestic and foreign policy" of July 1, 2010 No. 2411-VI]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2010, № 55 vid 30 lypnia 2010 roku, stattia 1840 [in Ukrainian].
11. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady derzhavnoi klimatychnoi polityky" vid 8 zhovtnia 2024 roku № 3991-IX [Law of Ukraine "On the basic principles of state climate policy" of October 8, 2024 No. 3991-IX]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2024, № 99 vid 27 lystopada 2024 roku [in Ukrainian].
12. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady derzhavnoi polityky u sferi utverdzhennia ukraïnskoï natsionalnoi ta hromadianskoï identychnosti" vid 13 hrudnia 2022 roku № 2834-IX [Law of Ukraine "On the basic principles of state policy in the field of strengthening Ukrainian national and civic identity" of December 13, 2022 No. 2834-IX]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2023, № 3 vid 13 sichnia 2023 roku [in Ukrainian].
13. Zakon Ukrainy "Pro zasady derzhavnoi movnoi polityky" vid 3 lypnia 2012 roku № 5029-VI [Law of Ukraine "On the principles of state language policy" of July 3, 2012 No. 5029-VI]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2012, № 61 vid 20 serpnia 2012 roku, stattia 2157 [in Ukrainian].
14. Zakon Ukrainy "Pro zasady derzhavnoi ahrarnoi polityky ta derzhavnoi polityky silskoho rozvytku" vid 24 chervnia 2004 roku № 1877-IV [Law of Ukraine "On the principles of state agrarian policy and state rural development policy" of June 24, 2004 No. 1877-IV]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2004, № 30 (chastyna 1) vid 13 serpnia 2004 roku, stattia 1987 [in Ukrainian].
15. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky" vid 27 kvitnia 2021 roku № 1414-IX [Law of Ukraine "On the basic principles of youth policy" of April 27, 2021 No. 1414-IX]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2021, № 41 vid 1 chervnia 2021 roku [in Ukrainian].
16. Zakon Ukrainy "Pro osnovni zasady zhytlovoi polityky" vid 13 sichnia 2026 roku № 4751-IX [Law of Ukraine "On the basic principles of housing policy" of January 13, 2026 No. 4751-IX]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Holos Ukrainy*, 2026, № 30 vid 14 liutoho 2026 roku [in Ukrainian].
17. Zakon Ukrainy "Pro zasady derzhavnoi polityky natsionalnoi pamiaty Ukraïnskoho narodu" vid 21 serpnia 2025 roku № 4579-IX [Law of Ukraine "On the principles of state policy of national memory of the Ukrainian people" of August 21, 2025 No. 4579-IX]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2025, № 76 vid 30 veresnia 2025 roku [in Ukrainian].
18. Zakon Ukrainy "Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky" vid 5 liutoho 2015 roku № 156-VIII [Law of Ukraine "On the principles of state regional policy" of February 5, 2015 No. 156-VIII]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2015, № 18 vid 13 bereznia 2015 roku, stattia 470 [in Ukrainian].
19. Zakon Ukrainy "Pro zasady derzhavnoi rehuliatornoï polityky u sferi hospodarskoï diïalnosti" vid 11 veresnia 2003 roku № 1160-IV [Law of Ukraine "On the principles of state regulatory policy in the sphere of economic activity" of September 11, 2003 No. 1160-IV]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2003, № 41 vid 24 zhovtnia 2003 roku, stattia 2157 [in Ukrainian].

20. Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI [Customs Code of Ukraine of March 13, 2012 No. 4495-VI]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2012, № 32 vid 4 travnia 2012 roku, stattya 1175 [in Ukrainian].
21. Zakon Ukrainy “Pro kulturu” vid 14 hrudnia 2010 roku № 2778-VI [Law of Ukraine “On Culture” of December 14, 2010 No. 2778-VI]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2011, № 2 vid 21 sichnia 2011 roku, stattya 91 [in Ukrainian].
22. Zakon Ukrainy “Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy” vid 21 chervnia 2018 roku № 2469-VIII [Law of Ukraine “On the national security of Ukraine” of June 21, 2018 No. 2469-VIII]. Verkhovna Rada Ukrainy. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, 2018, № 55 vid 20 lypnia 2018 roku [in Ukrainian].
23. Verkhovna Rada Ukrainy. (n.d.). Projekt Zakonu Ukrainy “Pro zasady sanktsiinoi polityky Ukrainy” [Draft Law of Ukraine “On the Principles of Sanctions Policy of Ukraine”]. Retrieved from https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?id=&pf3511=71291 [in Ukrainian].
24. Tertychka, V. (2002). Derzhavna polityka: analiz ta zdiisnennia v Ukraini [State policy: analysis and implementation in Ukraine]. Kyiv: Vydavnytstvo Solomii Pavlychko “Osnovy” [in Ukrainian].
25. Bakumenko, V.D. (2016). Statti do entsyklopedii derzhavnoho upravlinnia [Articles for the encyclopedia of public administration]. Kyiv: Akademiia munitsypalnoho upravlinnia [in Ukrainian].
26. Valevskiy, O.L. (2001). Derzhavna polityka v Ukraini: metodolohiia analizu, stratehiia, mekhanizmy vprovadzhennia [State policy in Ukraine: analysis methodology, strategy, implementation mechanisms]. Kyiv: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [in Ukrainian].
27. Andriiash, V.I. (2013). Derzhavna polityka: kontseptualni aspekty vyznachennia [Public policy: conceptual aspects of definition]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 9. Retrieved from <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=626> [in Ukrainian].
28. Palahniuk, Yu. V. (2012). “Derzhavna polityka” ta “publichna polityka”: teoretychnyi aspekt [“State policy” and “public policy”: a theoretical aspect]. *Naukovi pratsi. Serii: Derzhavne upravlinnia*, 169(181), 63–67 [in Ukrainian].
29. Nikiforenko, V.S. (2017). Predmetne pole ta problematyka doslidzhennia derzhavnoi polityky ta upravlinnia [Subject area and issues of research in public policy and governance]. *Prykarpatskyi yurydychnyi visnyk*, 2(17), 123–128 [in Ukrainian].
30. Tykhomyrov, D.O. (2020). Spivvidnoshennia katehorii derzhavnoi diialnosti, derzhavnoho upravlinnia ta derzhavnoi polityky [The relationship between the categories of state activity, public administration and public policy]. *Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo*, 5, 201–207. <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.5.36> [in Ukrainian].
31. Iskiv, I.Ya. (2023). Derzhavna polityka u sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy [State policy in the field of ensuring national security of Ukraine] (Doctoral dissertation). Zhytomyr [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 22.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.03.2026

Дата публікації: 27.03.2026